

ВИДЕЛИНА

ХИРКОВ

ЛИТЕРАТУРНО-КРИТИЧЕН И НАУЧЕН ЛИСТ НА ВАРНЕНСКАТА СРЕДНОШКОЛСКА МЛАДЕЖ

Разрешенъ
отъ Мин. Нар. Просвѣщение
съ заповѣдь № 30,320 отъ
12 октомври 1931 г.
—
Редактиратъ ученици
—
Сътрудничатъ ученици.
—
Абонам. 30 лв.—Брой 2 лв.
За странство 50 лв.
Адресъ: в. „Виделина“,
Мжжк. гимназия—Варна

Янборъ.

Народенъ синъ.

Животътъ на народа е една загадка и рѣдко сж ония, които съ своя прозорливъ погледъ, могатъ да проникнатъ въ неговата душа, да откриятъ наслоилитъ се отъ вѣкове копнежи и стремления и съ единъ поразителенъ замахъ — замаха на гения — да ги изнесатъ на свѣта.

Но ако вѣковнитъ духовни ценности на народа ни се събиратъ неизползвани съ вѣкове, то значи, че човѣкътъ, който ще ги въплѣти въ своята личностъ, ще имъ стане изразителъ, трѣбва да е нѣщо голѣмо, велико, бихъ казалъ, гениално.

Животътъ на народа ни — една безкрайна лента отъ страдания и непосилни борби, свързва най-важнитъ моменти отъ жизнения пътъ на българското племе.

„Това жилаво племе“, както се изразява Маркъмъ, роди изъ оня съкровень скрижалъ, кждето криеше своитъ духовни съкровища, най-голѣмия си синъ, като му даде най-борческия духъ и своята несломима воля, го запази като свѣтълъ споменъ въ душата си.

Раждането на Ботева на най-голѣмия български празникъ — Рождеството на Младенеца — е може би съвпадение, но Ботевъ живѣе съ него въ народната душа, скътанъ дълбоко въ нея, заобиколенъ съ легендаренъ ореолъ. Той живѣе съ Младенеца все, съ тази само разлика, че рѣдко неговото име се произнася отъ черковния амвонъ, а стои дълбоко въ сърдцата и ги възпламенява за борба. Защото днесъ Ботевъ е духъ и то духъ, роденъ отъ народа.

Този духъ може да проникне въ

всички кжитища на народната духовна съкровищница, да се слѣе съ нея и я освѣтли съ пламъка на своя поетиченъ гений.

Ботевъ е въплотение и изразителъ на вѣковнитъ народни стремления и копнежи!

Той е единствениятъ и най-великъ, може би, поетиченъ гений, какъвто българското племе е създало.

А връзката му съ народа е сто-манена.

Родното ми село носи неговото име — Ботево.

Азъ слушахъ още отъ дете, още отъ люлката пѣсенята му — „защо и какъ е загиналъ“. Слушахъ по-после и отъ старци думи за него — голѣмия и далеченъ вече.

И между споменитъ, незаличени отъ кривилата на жизнения ми пътъ сж останали думитъ на съседа ни — дѣдо Калчо.

„Ботевъ бѣше голѣмъ човѣкъ. Като пустналъ оная ми ти брада, черна като смола, юнакъ да му се не нагледашъ. Дохождаше до дѣдо Паневитъ чешми, като нѣкой харамия, да се срещне съ първенцитъ на селото. . . Даскалъ искаше да стане сигуръ. . . Голѣмъ човѣкъ бѣше Ботевъ!“. . . И кога освобождението доде воля на нашитъ селяни, всички се провикнаха:

„На него ще кръстимъ селото си“ — и го нарекоха Ботево.

Може-би дѣдо Калчо разказваше чуто за Ботева, а може-би той истина го бѣ видѣлъ — Ботевиятъ животъ е тъй тъменъ, както и народната душа. Народътъ знаеше великиятъ си синъ, знаеше го и съ единъ вѣнецъ отъ легенди изплиташе неговия ореолъ.

М. Жековъ.

Византийски развалини.

Рименъ Янковъ.

ЛИЧНОСТЪ И ОБЩЕСТВО.

(Краткъ исторически очеркъ съ огледъ ролята на личността въ историята).

Природата ни е създала да живѣемъ въ общество, да се обичаме единъ други, да бждемъ честити, като се срѣщамъ съ човѣци.

Епикуротъ.

Личностъ и общество — два гранитни камѣка — крепители на свѣта отъ най-древно време, две неотчуждаеми съставки на всѣка по-голѣма организирана сила, това сж най-после двата най-мощни двигатели на човѣшката култура и цивилизация! Надали между други два близки елемента е съществувала такава неразривна връзка, но надали и между сжити сж се водили такива борби за обособяване, надмощие и вземане първенстваващо значение. Но, ако се спремъ само на сегашната връзка и зависимостъ между личността и обществото, безъ да се изгъкнатъ психологичнитъ и социално исторически основи на тая връзка, то темата би била много непълно развита, защото оня, който е изучилъ само върховетъ на една наука, и изобщо какъвто и да е дисциплина а не е запознатъ съ нейнитъ корени, ще бжде немоощенъ да тикне развитието й напредъ, или поне да си състави правилно понятие за нея. Защото докато не се развие въ личността критически мирогледъ, а тая се воли само по класическото Sic volo sic libeo никсга не би си изковала тая единъ сводъ отъ истински, конкретни и недвумислени познания. . .

Защото въпросътъ, който ни занимава е твърде отдавнашенъ и

върху него се е писало и говорило не малко, но тамъ е лошото, че мненията на мислителитъ сж почти диаметрално противоположни.

Ща се гостарая, доколкуто ми е въз сжно, да го разгледамъ, съобразявайки се съ това, което може да се даде въ една кратка статия и то въ ученически вестникъ, като само бѣло проследя историческото развитие на връзката между отдѣлната личностъ и колектива — обществото, а се спра върху двамата най-знаменити представители на мненията отъ миналия вѣкъ, по въпроса за ролята на личността въ историческия процесъ, а именно Т. Карлейлъ и гр. Л. Толстой — мислители, подържащи тѣсно противоположни становища по въпроса, а именно — спогедъ единия личността е всичко, че тя е единствения факторъ въ историята и че всичко въ историята съществува само чрезъ личността, а споредъ другия същата тая личностъ е сравненъ съ нула, като отрича ролята на личния елементъ въ историята, свеждайки я предъ силата на масата на нула. Но това по-после.

Въ борбата за съществуването си човѣкъ е разбралъ, че сближението е представлявало най-силно сръдие, съ което би могълъ да се ползува и да се бори съ свритъ

мншбройни врагсве. Хората отъ дѣистрическата епоха живѣещи по най-примитивенъ и почти дивашки начинъ сж могли да побеждаватъ тия врагове, само благодарение сплотяването и съединяването си въ макаръ и не организирани общества. Обичята къмъ живота е била дълбоко вкоренена въ човѣка и той всѣчески се е стремилъ да запази и продължи съществуването си като индивидъ. И тогава се е създало отъ пързобитния човѣкъ, че ползитъ за него биха били много по-голѣми, когато той почита и уважава живота, имуществото и правата на другитъ членове на обществото въ което той живѣе. Така отъ полудивъ, въ когото е билъ развитъ само звѣрския инстинктъ за изгреблението, човѣкъ става вече членъ на обществото. Въ първия периодъ на своето историческо съществуване, човѣкъ е живѣлъ въ тия малки или голѣми сдружения, съюзи, общества, кждето не срещаме нито частна собственостъ нито пъкъ още повече лично „азъ“.

Но егоизмътъ и страстта за властвуване създаватъ това „азъ“. Човѣшкото „азъ“ се явява на сцената, което „азъ“ ни дава представа за всичко онова, което човѣкъ мисли за себе си като личностъ, притежаваша тѣлесни и душевни способности.

„Азъ“ е една отъ най-сложнитъ идеи, която както всѣка друга сложна идея се образува постепенно и паралелно съ опита и духовното развитие на човѣка; въ развоая тая идея се различаватъ два главни момента: тѣлесно „азъ“, чийто главенъ елементъ е представата за собственото тѣло и душевно „азъ“,

чийто главенъ елементъ е представата за духовнитъ способности на човѣка.

Като човѣкъ билъ на по-низко стѣпало на развитие и говорѣлъ за своята личностъ, той е разбиралъ своето тѣло, като главенъ елементъ на своето „азъ“. По-късно човѣкъ познава себе си като същество, което притежава известни умствени и нравствени способности. Тѣлото, което по-рано съставлявало неговото „азъ“, сега бива схванато като едно просто оржие, имащо сжити протекни свойства, каквито иматъ и другитъ материални обекти, поради което се причислява вече къмъ предметитъ на външния миръ. Въ тази висша степенъ самосъзнание човѣкъ почнава себе си като отдѣлна, самостоятелна, независима личностъ, но даже и въ този моментъ личността се е считала за рожба на самото общество и е била въ постоянна зависимостъ отъ него.

Това е първия периодъ отъ развитието на връзката между личността и колектива. Въ този пръвъ периодъ на човѣка, като членъ на обществото сж имали мѣсто следнитъ обществени чувства: семейна любовъ, приятелство, патриотизъмъ и човѣколюбие. Най-важното отъ тия чувства и което обуславя човѣка, като обществена единица е човѣколюбието; само че трѣбва да правимъ разлика между любовта къмъ човѣшкото общество и чувството човѣколюбие. Когато човѣкъ обича цѣлия човѣшки родъ, когато той обича човѣка само заговата защото е човѣкъ и желае неговото щастие — това е човѣколюбието. Това е повече отъ едно обикновено

(Следва на 4 стр.)

Вл. Изворовъ.

На работа!

I.

Ние, учащата се младеж, сме зидари на бъдещето.

Предъ насъ стои живота.

Добъръ ли ще е той, или лошъ, зависи отъ насъ — ние сме неговитъ творци.

На насъ предстоятъ тежки задачи, Задачи решавани вѣкове, и още не решени — тежките задачи на живота. Длъжни сме и ние да се опитаме да ги решимъ — това е историческа необходимостъ.

На насъ предстои да се боримъ съ злото, съ всичко зло и престъпно, съ всичко гнило и негодно.

На насъ предстои да творимъ. Да творимъ животъ — добро и красота.

Но, готови ли сме ние да поемемъ тѣзи тежки задължения?

Готови ли сме, когато привършимъ образованието си, да се впуснемъ въ яростнитъ вълни на вѣчния водовъртежъ? Готови ли сме да водимъ борба? Готови ли сме да излъземъ победители въ тая борба?

За жалостъ, не! . . .

II.

Мнозина излизатъ отъ училището и влизатъ въ живота съвършено неподготвени, безъ да го познаватъ ни най-малко, безъ да сж готови да го приематъ.

Тѣ живѣятъ още съ детинскитъ си мечти. *Мироледътъ имъ е крайно недостатъченъ*, и въ много случаи съвършено липсва.

И, още при първитъ удари съ грубата действителностъ, тѣ падатъ поразени. Разбити, тѣ изгубватъ слабата си опора, и падатъ.

Такива хора сж лоши граждани и тежестъ на обществото. Въмсто ентузиазмъ, младенчески жаръ и духъ за борба, въ тѣхъ се ражда униние, отпадналостъ, и което е най-лошото отчаяние. Отчайватъ се, и всичко въ тѣхъ умира — и мечти, и желания, и духъ за борба.

Тѣ само се оплакватъ, че животътъ е лошъ, а не се мжчатъ да намѣрятъ извора на злото и да го преследватъ. Тѣ се мжчатъ да разбератъ недостатъцитъ на обществото и да ги изкоренятъ. Не се мжчатъ да намѣрятъ коренитъ на нещастията и да ги изтръгнатъ. . .

А така ли трѣбва?

Да. Животътъ е тежъкъ и лошъ. Неволитъ сж безбройни.

Но това не трѣбва да ни отчайва. Напротивъ. Трѣбва да запалва въ насъ огъня на борбата. Трѣбва да ни ентузиализира и настройва борчески. Трѣбва да ни покаже, че не съ скръстени ржце и напразни стонове, а съ работа и борба ще се победи злото. Само съ борба и упоритъ трудъ нещастията ще бждатъ премахнати и ще възтържествува доброто.

III.

За да се води борбата, обаче, необходима е подготовка. Необходи-

Стихотворения

Споменъ.

На В.

Когато теменужената пролѣтъ се роди
всрѣдъ дѣхъ отъ люлякъ бѣлоцвѣтенъ,
кога животътъ на умрѣлитъ свѣтулки пакъ се възроди,
когато личитъ се засмѣятъ пакъ,
а розовиятъ храстъ кога разцвѣне
съсъ кърваво-червени цвѣтове,
и пролѣтний зефиръ кога то лѣхне
дѣха на буйна младостъ,
спомни си ти тогазъ за менъ! . . .
Спомни си миналото тъй красиво. . .
спомни си, и на прѣсния ми гробъ ела — тамъ поваленъ
ще видишъ дървенъ кръстъ. . .
Седни на счупената пейка,
погледай ровкавата прѣстъ на малката могилка.
и въ споменитъ ти вживѣй се. . . Вейка
разцвѣналъ смикъ надъ тебе ще се смѣй. . .

Спомни си ти, другарю, нашитъ мечти —
тъй вихрени и свидни бѣха тѣ! . . .
И нашитъ надежди . . . нашитъ идеали — мечти
желани, сжпли, но датежни си остаха . . .
И буйний пламъкъ въ нашитъ очи,
и жарътъ въ млади ни гърди —
замрѣха тѣ, катъ слнччеви лжчи
при залѣзъ въ кървава привечерь. . .
Животътъ — тъй жестоги е! . . . Той
мойта младостъ още не одѣка покоси. . .
Туй сѣрдце студено е. . . безбръй
мечти, желания и бѣснове умрѣха
още неродени. . . не живѣли. . .
Загльхна пѣсень неропѣтъ. . .
Очи ми — радостъ още не видѣли —
обви ги въ черенъ мѣхъ смъртѣта. . .
Помни последний ми заветъ.
Бори се ти, другарю, чакъ до край.
Но знай — единствений тебъ привѣтъ
ще бждатъ черни хули.

И салъ кога благоуханныя елей
на пролѣтни цвѣта полѣхне,
когато славейтъ въ джбравата запѣй —
съ въздишка спомняй си за менъ. . .

Вл. Изворовъ — Разградъ.

Забравенъ джбъ.

Забравенъ джбъ аѣвъ шумния усой.
Прескърбенъ, тжженъ, замисленъ е той. . .
Превели сж се китнитъ му клони
и листи, листи въ ранна есенъ рони. . .

Печална радостъ него не забравя
кога салъ свѣтла пролѣтъ го погали,
но . . . тя минава го, оставя
и той е робъ на минали печали.

Облѣхва скръбностъ младитъ му клонк,
замисленъ, тжженъ пакъ е той —
горчиви сълзи мълкомъ рони,
наоколо ликува шумниятъ усой. . .

Купенъ Г. Паловъ.

дима е воля силна, непоколебима.
Здравъ духъ, каленъ характеръ.

Но отъ кжде ще се взематъ тѣ?
Въ живота ли ще се добиятъ?

Наистина, животътъ е най-добрия
учителъ. Но, все пакъ необходимо
е тѣ предварително да се създадатъ,

а сетне да се закалятъ по-вече.

Защото въ живота нѣма време —
той действа бързо. Ударитъ му
сж силни и жестоки.

Ето защо, подготовката трѣбва да
се почне още по-рано, още отъ учи-
лище.

Моятъ приятель.

Ако минавате край гимназията къмъ 12—1 часа, когато пускатъ ученицитъ и ако се взрете добре въ тая весела младежъ — ще забележите едно момче съ луксозна чанга, съ ученическа униформа съ сжкъ платъ и съ малко трсмавъ вържежъ. Ако ли пакъ по нѣкакъвъ особенъ начинъ подигнете винаги наведената му глава и се взрете въ очитъ му — не ще забележите нищо друго, освенъ малко облекченостъ отъ факта, че „днешния день“ се е свършилъ за него. Но днесъ трѣбва да е станало нѣщо въ живота му. Главата му наведена повече отъ обикновено, очитъ му по тъмни, веждитъ едно свити, розовото му чело леко набръчкано, устнитъ му саркастично стиснати, вържежътъ му по-трсмавъ и очитъ му съвсемъ не изразяваха облекчение отъ „тежки уроци“. Дѣ бѣхъ го „закарпили“ по нѣщо? Това бѣше малко вѣроятно, защото той вѣрно си бѣше направилъ смѣтката, че днесъ нѣма да го дигатъ, — и . . . смѣтката му поне за тоя день бѣше вѣрна.

„Дѣ кжде спазнахме?! . . . едни никаквици и въ такава важна ра-

бота! Вестникъ ще ми издаватъ!! Азъ съмъ сигуренъ, че всичко ще се посъзла, а пакъ такава хубава идея! . . . А когато избираха редакционенъ комитетъ кого питаха? А мене никой не спомена дори! . . . Той стисна нервно подъ мишиницата чантата си, въ която изпуща нѣщо. „А първиятъ брой излѣзе, прочетохъ го — всичко безсолно. Но азъ ще имъ докажа, че сж нула! Щомъ като си отида ще съчиня разказъ, ще го изпратя да го напечататъ и тгава азъ ще ще блесна. . . Итригата ще бжде хубаво вплетена съ идеята и всички ще запнатъ, ще зинатъ. Допускамъ, че и зли езици ще се помжчатъ да ме опетнатъ, но „правдата надъ всичко!“

Унесено върви нашъ Митко изъ улицитъ и нищо не чува и не вижда. Срѣшатъ го познати неговии и на баща му — поздравяватъ го, усмихватъ му се, но тѣй си спемня за усмихитъ и поздравитъ, чакъ когато ги е заминалъ вече съ десетина крачки. Мозъкътъ му усилено работѣше, измисляше случки, прибавяше къмъ тѣхъ картини отъ природата, хармонираше по своему

преживявания и чувства съ „природни явления“ и постепенно се оформяваше въ главата му хаоса, който бѣше, споредъ него, идея и образи. Така напримѣръ — веселото настроение на героя му ще бжде съпоставено съ весело слннце, тжжно настроение — тжжни есенни листа капаятъ подъ небесния похлотакъ и т. н. — въх новението ще му покаже понататъкъ.

Наближава хубавата двуетажна кжша, съсрѣдоточено влиза вътре, сбуквитъ му бързо проскърватъ по мекитъ килими, прекосва коридора, широко разтваря вратата на спалнята си, хвърля чантата на една етажерка, шапката на закачалката отъ еленови рогове, изпѣшква тежко, набръчква чело, както подобава на поетъ и се отпуска на единъ столъ. Следъ малко придърпва стола до масата, изважда два листа за чернска, два за бѣловка и затваря шумно чекмеджето. Избира моливи: черъ, не бива, химически — сжщо вѣсбще сж моливи никой не пише. Почва се избора на писци: „Birmingham“ не бива — дращи, може да прѣсне мастило, а пакъ това разсѣява. Най-удобенъ е арабскитъ писецъ — гладко върви. Туря съвършено новъ арабски писецъ — опитва го

Естественитъ науки и туризъмъ.

Отъ преди много десетки години педагозитъ въ западно европейскитъ страни сж дошли до заключение, че за да се дадатъ на ученицитъ добри и солидни знания по естествени науки и география, необходимо ще е — дотогавашнитъ методи на преподаване, ксито давали на възпитаницитъ сухи знания и формули — да рухнатъ и на тѣхно мѣсто да се издигнатъ други, съ по здрави основи, които изясняватъ на учащия се онова, което учи.

За да добие гражданственостъ една нова метода, водилъ се е дългъ спсръ между педагозитъ, и всѣки подържалъ своята, докато една отъ тѣхъ взела надмощие и си запазила господството и до днесъ — това е, естествени науки и географията да се преподаватъ нагледно, т. е. изучавания предметъ да се намира предъ очитъ на учащия се.

Нвата метода премахнала тази сухота. При изучаването у ученика се стремятъ да възбудятъ любовъ къмъ природата и подъ влиянието на тая любовъ да се изучи цѣлата природа.

А за да може да се възбуди тя у учащия се, необходимо е да бжде заведенъ срѣдъ нея, да му се даде да почувствува нейната мощъ и величие, и тогѣва тѣй ще бжде завладянъ отъ нея, тя често ще го мами въ недрата си, докато го пленни напълно. Така обзетъ отъ нея, у ученика все ще се разцвѣне силно желание да я изучи, да я опознае. Това влѣчение ще го доведе до едно ревностно изучаване, което напълно ще улесни преподавателя и възнагради труда му.

Ето причинитъ, които сж спомогнали на тази метода да добие гражданственостъ въ цѣла Европа и резултатитъ ѝ сж на лице.

Така че, за да добиемъ шо-годе знания по ботаника, зоология, геология, минерология и т. н. — не трѣбва да се задоволяваме съ наученото отъ училище. За да изучимъ отечествената си география, трѣбва винаги да живѣемъ съ мисълта, че ще сторимъ това само тогава, когато я обиколимъ надлъжъ и на ширъ и когато видимъ въ действителностъ това, което учимъ.

Ето кжде именно може да ни послужи туризмъ, — само нѣколко добре използвани излети сж достатъчни за да изпждятъ отъ главитъ мисълта, че той е една вѣтринна лудостъ, както мнозина го наричатъ, и да ни убедятъ, че той може да ни бжде премного полезенъ, както за затвърдяване много отъ нашитъ знания, така и за придобиване много нсви!

М. Монева — Ловечъ.

Печатница Д. Тодоровъ
Варна.

на другъ специаленъ за целтъ листъ, з мисля се дълбоко, потапя нѣколко пжти перодржката „безъ да пише, замисля се още веднѣжъ и почва. . . Той ще запази това перо, и музееятъ му ще се краси съ него — съ което е почналъ писателската си дейностъ. . .

Стаята, въ която нашиятъ писател псча дейността си и въ която тѣй щеше да блесне и излѣзе отъ тѣснитъ ѝ предѣли — бѣше горе-долу следната: стени, нарисувани съ сини цвѣта, разкошно бюро, меко легло съ завеси и параванъ отпредъ, нѣколко виенски стола, етажерки съ тетрадки и книги, върху бюрото мастилници съ разноцвѣтни мастила, серия перодржжи и сжщо такава серия отъ моливи, различни по цвѣтъ и голѣмина.

А той пишеше, пишеше. . . Надъ вратата му боязливо издрнка звънецъ: викаха го може би трети пжтъ за обѣдъ, но той не бѣше чулъ. Сега почти скоочи отъ стола защото бѣ гледенъ — но пакъ седна.

Нѣма да се храня. Четохъ нѣкжде, че Толстой, Алфонсъ Доде, Гьоте — сж работили депоночно. (Той спомена случайно тия имена —

Наученъ отдѣлъ

Албертъ Айнщайнъ.

Айнщайнъ — какъвъ възторгъ, която легенди, какъвъ мистиченъ трепетъ лѣха отъ това име! И това не е току тѣй. Айнщайнъ днесъ представлява най-яркия предствителъ на натурфилософията, тѣй е най-популярната личностъ всрѣдъ интеллигентния свѣтъ, на двадесетия вѣкъ, а неговиятъ умъ е отъ ония, които не познаватъ граници въ своя мощенъ набѣгъ.

Айнщайнъ можа да си спечели тая грамадна слава благодарение на своята шестланична книжка озаглавена „Relativitäts theorie“ или „Теория за относителностъ“, въ която ние намираме разрешени ония свѣтовни тайни, предъ които дълги години човѣшкиятъ умъ се спирше безсиленъ да върви по-нататкъ признавайки своята немощъ.

Да се обясни аргументацията на теорията и да се каже по какъвъ начинъ Айнщайнъ извежда своите закони е почти невъзможно безъ да се навлезе въ сферата на математиката, затова азъ ще се спра само на това, какво той разработва и какво извежда отъ своите формули.

Първо Айнщайнъ приема, че свѣтлината се разпространява съ една скоростъ, която не може да се намали или увеличи чрезъ закона за събиране на скорости. Следъ това приема и още нѣколко постулати и доказва, че всички промѣни въ природата сж електроманнитни процеси. Това вече послужава за база, върху която той изгражда величествената постройка отъ математически изрази наречена „Теория за относителностъ“.

Щомъ всички явления сж електроманнитни процеси, Айнщайнъ доказва, че никое тѣло не може да се движи съ скоростъ по-голяма отъ тѣхната. Свѣтлината сж електроманнитенъ процесъ, следователно и тя не може да се разпространява съ по-голяма скоростъ. А свѣтлината се разпространява съ скоростъ 300,000 км. въ сек., и електроманнитните процеси се извършватъ съ сжщата скоростъ. После той доказва, че тѣлата претърпяватъ едно привидно съкращение, когато се движатъ и това съкращение е пропорционално на скоростта, съ която се движатъ. Тѣй, че при скоростъ 300,000 км. въ сек. всѣко тѣло ще се вижда като една плоскостъ съ 2 измѣрения. Успоредно

съ това пѣкъ тѣлата добиватъ едно реално увеличение на маситъ си и при горепоменатата скоростъ ставатъ безкрайно тежки. После той доказва, че всѣко тѣло отъ природата може да се вземе за неподвижно и траекториитъ на всички други тѣла да се опредѣлятъ спрямо него.

Айнщайнъ си играе и съ Евклидовата геометрия, като доказва нейната пълна невалидностъ; правата линия, напимѣръ, не е най-късото разстояние между две точки и числото $3 \cdot 14$ не изразява отношението между диаметра и окръжността, ако тя се върти, понеже въ такъвъ случай тя ще се съкрати.

А мисълта на Айнщайнъ лети все напредъ и напредъ, като достига своята най-висока точка, когато Айнщайнъ открива единъ новъ законъ за гравитацията и съ него обяснява и ония явления, които Нютоновиятъ законъ не може да обясни. Тѣй доказва, че пространството е четиримѣрно, като прибавя времето и, че разлика между време и тримѣрно пространство нѣма.

Отъ формулитъ на Айнщайнъ личи, че свѣтътъ е конеченъ и, че все пакъ той нѣма край, понеже мировото пространство се огъва около себе си, овива се около осьта на времето и представлява нѣщо като спирала. И въ това пространство всичко е промѣнливо, стнсително. Напимѣръ, ако едно тѣло започне да се движи съ скоростъ 260,000 км. въ сек., то ние ще го видимъ наполовина въ времето и на половина въ пространството. Това нѣщо ние никога не можемъ да си представимъ, понеже никсга не сме били свидетели на подобни явления. Времето сжщо така не е безкрайно, нито пѣкъ е едно за всички наблюдатели. За човѣка, който, напимѣръ пѣтува съ влакъ, има едно време, за наблюдателитъ, който стои на станцията има друго, за пѣтуващия съ автомобилъ — трето.

Изводитъ, които получава Айнщайнъ сж прсто събурдни на пръвъ погледъ, понеже всичко това ще може да се забележи ясно само при голѣмитъ скорости, такива, каквито тукъ на земята не можемъ да имаме при днешната техника.

Опититъ сж дали пълно потвърждение на релативната теория, която пне за сега, представлява най-съ-

той знае още много!) Нѣкога тѣ не сж се хранили ни на обѣдъ, ни на вечеря, а пѣкъ етр, че цѣлъ свѣтъ ги знае. И азъ нѣма да се храя, какво отъ гуй, че съмъ гладувалъ? ... Две страници написа той вече. Съ удоволствие Митко четѣше редоветъ и се удивляваше самъ на себе си. Плѣдътъ до сега на неговия трудъ наброяваше повече отъ 60 – 70 реда и той имаше основание да върва, че тѣ ще се увеличатъ. Особено му се хареса едно мѣсто:

„Слънцето обсиано съ брилянти орѣскаше последни лѣчи на грѣшния свѣтовенъ миръ... Крача азъ, а гората шуми и пѣе пѣсень, която сж пѣли нѣкога нашитъ хайдутъ!... Хайдутъ пѣсень!... Неволно душата ми силно пѣеше и сякашъ заедно съ слънцето образувахъ дивна симфония... Радостнитъ акорди на тая горепомената симфония галѣха ржцетъ ми, галѣха коситъ ми, галѣха изстрадалата ми душа!... О! Дивна гора, дивна природа, какъ хубава си ти...“

Прекъсна четенето и се замисли: „Ето, напимѣръ, съ нѣколко едри шрихи азъ обригувахъ съ широкъ замахъ и полетъ това настроение, което съпѣствуваша у героя ми, пѣтувайки изъ гората. Какъ чудно, символично, слънчевитъ зари, шумящата гора, хармониратъ настроениетъ!... И ако критиката бжде безпристрастна, между другото ще каже, че съмъ богатъ съ образи. Представете си — това е още първиятъ ми опитъ!“

И той замъчано се вгледа въ огледалото „И нѣкога, когато би-

ографитъ натишатъ тмове за мене, ще кажатъ още отъ началото: „Небзоримиятъ му талантъ отранно е бликналъ като гейзеръ. Още отъ ученическата скамейка той почна да пише и изпълвашъ страницитъ на мѣстния ученически гестникъ, до като най-после тѣй прѣсочи границитъ на града си, и книгата му проникна отъ църския дворецъ до последната балканска колиба.“

Обзетъ отъ сладки мечти, на шия бждащъ поетъ и писателъ избути съчинението предъ себе си, обтегна се удобно въ дълбския столъ и въ това полжение той дочака звѣнца за вечеря. Съ вѣлча охота се навечеря и на другия день получи слаба бележка и то — по литература. „Не се отчайвай, шепнѣше му вътрешенъ гласъ, по сжщия пѣтъ вж минали други велики люде. Вземи еди кой си — сжщото е било съ него!“ Така утешень, той продължаваше всѣки следъ обѣдъ да твори...

Предъ стаята на преподавателитъ стоеше Митко съ шейовра си въ ржце. За оригинала той вложи цѣлото си краснописание, което впрочемъ бѣше въ зачатъци у него. Три пѣти го прелисва и най-хубавше завоювателно и право предъ себе си. Край него минавахъ ученици, слуги, които рѣдко го поглеждаха и отминаваха нататъкъ — всѣки по своята работа. „Ние ми обръщатъ сега внимание, но утре мое то име, като краси нѣкой истински бисеръ — всѣкой ще пита, кой е

Произходъ на слънчевата топлина.

Източникътъ, даряващъ живота на всѣка тваръ въ природата е, безсѣмненс, слънцето. Нѣкога, въ вѣчния вѣрвежъ на времето, се е формирало то, като е вдѣхнало животъ на своитъ рожби — осемтѣ планети. Отъ този моментъ то следва своя вѣченъ пѣтъ въ вселената. Огромниятъ запасъ отъ сили, които съдържа, удивява човѣшкия умъ. Изследванията, направени отъ астрономитъ, даватъ цифри, въ които хаосъ ние се забъркваме. Изчислено е, че енергията напускаща неговата повърхностъ въ 1 сек. се равнява на 213 трилиона и 316 милиарда конски сили, енергия способна да движи 543 милиарда парни машини отъ по 100 к. с. Силата на свѣтлината е 1575 на степен 18 или блѣсткътъ на неговата повърхностъ е 4 пѣти по силенъ отъ нѣй силната електрическа джгова лампа. Масата на слънцето, изразена въ грамове, е равна на 2×10^{33} гр., а енергията излъчваща се всѣка година отъ него е 4×10^{33} калории или всѣки грамъ материя изпуша годишно 2 калории топлина. А ето рече то хиляди години топли земята. Тогава питае се: отъ кжде произлиза тази огромна енергия? И тукъ човѣшкиятъ умъ изправяше се винаги съ тревожното питане „защо“ предъ тайнитъ на битието, се стреми доколкото може да обясни тази, тѣй интересна загадка. По този поводъ се създаватъ нѣколко хипотези. Една отъ по-старитъ такива е тази на Х. Майеръ. Той излиза отъ притегателната сила на слънцето (27 пѣти по-голяма отъ земята) и доказва, че метеоритъ идещи отъ безкрая, биха падали съ скоростъ 624 км/сек. на неговата повърхностъ, т. е. всѣки грамъ материя би произвела енергия равна на 45 мил. кал. Но ако приемемъ хипотезата за достовѣрна бихме пртизорчили на опита, именно, наблюденията не показватъ каквото и да

вътрѣшната натурфилософия.

Тукъ трѣбва да се добави, че теорията е много добре бронирана срещу опита, понеже е невъзможно да се построи опитъ, чрезъ който тя да се собори. „А критериятъ на практиката е единствениятъ критерий на истината“ — казва единъ знаменитъ ученъ...

Но годинитъ текатъ една следъ друга и се нанизватъ въ броещата на вѣчно тѣта. И въ шеметния

е увеличение на слънчевия обемъ и намаление на нашата година.

Друга и твърде интересна, е тая на Густавъ льо Бонъ. Той допуща едно разпадане на материята. Зчае се че радия изпуша за 1 часъ 120 кал. топлина. Ако би имало въ всѣки кгр. маса 1 гр. радий, то би била правдоподѣбна хипотезата, но електроскопскитъ наблюдения не доказватъ това.

Друга хипотеза е на Хелмхолцъ, обясняваща сесъ свиване масата на слънцето, на Арениусъ — съ химико физически явления характеризирани се съ висока температура, на Лордъ Келвинъ и др.

Парижкиятъ ученъ Ж. Перенъ създаде въ последно време нова, базирайки се на Айнщайновата теория. Наблюденията направени върху спектъра на тѣй нареченитъ спирални мъглявини ни псказватъ, че въ тѣхъ освенъ водородъ и нубилий (елементъ липсващъ на земната кора) нѣма други елементи. Споредъ хипотезата на Прутъ, атомитъ на тежкитъ елементи се получаватъ чрезъ кондензацията на полекитъ. Въ такъвъ случай при получаването на кислородъ отъ водородъ ще получимъ една разлика отъ 0.12 материя, която споредъ Айнщайновата теория отива за кондензирането на шестнадесетъхъ водородни атоми. Ако приемемъ, че 1 гр. маса (споредъ релативната теория) има енергия, изразена въ калории, квадрата стъ скоростта на свѣтлината при m гр. (калоритъ изразени въ ергове) бихме имали 3.10^{20} т. $4.18 \cdot 10^7$ енергия, която би била

въ състояние (при огромната маса на мъглявината) да даде правилно разрешение на въпроса. Но ние трѣбва да добавимъ, че незнаемъ положително дали атомнитъ тегла на тежкитъ елементи се получаватъ чрезъ кондензацията на полекитъ.

Н. Янковъ

вихъръ на живота много имена на велики за времето си хора потъватъ въ забвение. Но има и такива хора, които имена времето не може да заличи. Тия имена винаги се помнятъ за да отбележатъ най-високитъ точки, до които е достигналъ човѣшкиятъ умъ и за да озаряватъ трудния пѣтъ на човѣчеството. И едно отъ тия имена е и името Албертъ Айнщайнъ.

Хр. Я. Христовъ.

той Каваклиевъ? Тѣй сме ние българитъ и българското племе!“

Отъ вратата се показа усмихнатото лице на учителя-ржководител на ученическия вестникъ.

— Какво желаете? — попита той внимателно.

Митко тържествено извади ржкописа, подаде го и съ гласъ на превъзходство изказа желанието си.

— А, много се радвамъ, много се радвамъ, Каваклиевъ, че ще сътрудничите за напредъ въ вестника ни. Дано виждаме въ всѣки брой вашето име полъ ценна статия, разказъ или стихотворение! И учителтъ съ леко кимване на глава искаше да каже, че „ауденцията“ е свършена.

— Ами ще се напечата ли? попита нетърпеливо Митко.

— Ще видимъ; вижте въ следния брой въ отдѣла „поша“. Ами съ псевдонимъ или име...

— Да, да, цѣлото име... третѣ именатъ извика ничинающия поетъ, като се досети че името му ще се „напечата“. О, рилень отъ надежди, той почти тичаше изъ улицитъ. Но това „ще видимъ“ хичъ не му харесваше. Тѣмна сѣнка падна на челото му. Тѣ може-би нѣма да го напечататъ, за да не се изложатъ. Зѣшого свѣйствено е на хората да задушватъ талантитъ! Тѣ ще затулятъ нѣкжде разказа му.

И нашъ Митко трепетно заочаква. Броеше днитъ и часоветъ до излизането на вестника. Най-после миршешиятъ още на печатарско масило вестникъ бѣше въ ржцетъ му.

Той трепетно го разгъва. Дѣхътъ му се затаява. Погледътъ скача отъ заглавие на заглавие, но никжде разказъ „Моятъ другаръ“. Най-после на четвъртата страница — „поша“: „Каваклиевъ, Димитъръ Ивансвъ“.

Буквитъ заиграха, имената се размѣстиха, образуваха пермутации, вариации, комбинации... И когато дѣйде малко на себе си моятъ приятелъ прочете:

„Прави впечатление, като чели нашата младежъ се изразда, става убѣйствено суетна и до невъзможностъ грандоманна. Предъ насъ стои разказътъ „Моятъ другаръ“ на ученика отъ VIII класъ К. Д. И. Като изключимъ факта, че почти всички фрази сж зтѣркани и въ по-голямата си частъ заимствувани отъ стари и нови наши поети. Изобщо се налага желанието на автора да ни представи всички си запъсъ отъ удивителни знакове и многоточия. Последниятъ смѣта може би, че несъществующитъ и съ нищо не оправдани чувства на бѣзцайтния герой се изразяватъ съ препинателни знакове. Добре е К. Д. И. да си гледа уроцитъ, въ които върваме, за сжщото време което е употребилъ — ще напредне малко повече за наша и за родителска радостъ. Не е похвално да се пълнятъ кошоветъ съ сжжа хартия!...“

Не се отчайвай мой приятелю, ние пакъ ще се видимъ може би нѣкога!

П. Христовъ.

